

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România (www.ier.ro). Permișiunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.ier.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Traducere din limba franceză

Consiliul Europei

Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Secția a III-a

HOTĂRÂREA

din 30 septembrie 2008

în Cauza Filipescu împotriva României

(Cererea nr. 34839/03)

Strasbourg

Definitivă la 30.12.2008

Această hotărâre poate suferi modificări de formă.

În Cauza Filipescu împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a III-a), statuând în cadrul unei camere formate din:

Josep Casadevall, președinte,

Corneliu Bîrsan,

Boštjan M. Zupančič,
Alvina Gyulumyan,
Egbert Myjer,
Ineta Ziemele,
Luis López Guerra, judecători,
și Stanley Naismith, greșier adjunct de secție,
după ce a deliberat în camera de consiliu, la data de 9 septembrie 2008,
a pronunțat următoarea hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 34839/03, introdusă împotriva României de doi cetățeni ai acestui stat, având și cetățenia elvețiană, domnul Alin Filipescu și doamna Ilinca Emilia Virginia Filipescu (*reclamanții*), care au sesizat Curtea la data de 1 septembrie 2003 în temeiul [art. 34](#) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (*Convenția*).

2. Reclamanții sunt reprezentați de domnul Christophe Pettiti, avocat la Paris. Guvernul român (*Guvernul*) este reprezentat de agentul său guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, de la Ministerul Afacerilor Externe.

3. La data de 15 noiembrie 2006, Curtea a hotărât să comunice Guvernului cererea. Așa cum prevede [art. 29](#) alin. 3 al Convenției, ea a hotărât de asemenea că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună. În temeiul art. 44 alin. 1 lit. a) din regulamentul său, ea a transmis de asemenea o copie a cererii guvernului elvețian, care a indicat prin scrisoarea datată 30 noiembrie 2006 că nu intenționează să intervină în proces.

ÎN FAPT

I. Circumstanțele cauzei

4. Reclamanții, soț și soție, s-au născut în anul 1936 și respectiv în anul 1931 și locuiesc la Berna.

5. Printr-o hotărâre a Consiliului municipal București din data de 28 septembrie 1982, un bun imobiliar ce le-a aparținut a fost naționalizat. Bunul era situat la București, în str. Alexandru Donici nr. 31, sector 2 și era format dintr-o casă și un teren în suprafață de 220 m². Cota-parte de 1/8 a reclamantului a fost naționalizată fără despăgubire, în timp ce reclamanta a primit 70.000 lei vechi românești, adică în jur de 4.084 dolari americani la acea vreme, cu titlu de despăgubire pentru cota-parte de 7/8 din bun pe care o deținea. Potrivit declarației Guvernului, la data de 10 februarie 1983 reclamanta a încasat suma respectivă. Potrivit reclamanților, această sumă a fost plătită în contul unui terț pe care l-au desemnat în acest scop în România, dar nu au fost în măsură să beneficieze de ea datorită plecării lor în Elveția și imposibilității de a scoate bani din România. Reclamanții consideră oricum că această despăgubire era mai degrabă simbolică și nu reflecta valoarea reală a bunului.

6. La data de 4 iunie 1996, ei au sesizat Judecătoria București cu o acțiune în revendicare împotriva Consiliului municipal pentru retrocedarea bunului, considerând că acesta a fost naționalizat ilegal.

7. La data de 30 septembrie 1996 statul a vândut casa terților care o ocupau în calitate de chiriași.

8. La data de 23 iunie 1998, reclamanții au fost informați asupra existenței contractului de vânzare și și-au completat cererea inițială cerând de asemenea anularea contractului respectiv.

9. Prin sentința din data de 19 noiembrie 2001, pronunțată în urma unei amânări, Judecătoria a admis parțial acțiunea și a condamnat părțile pârâte la retrocedarea bunului reclamanților, reținând că hotărârea de naționalizare era ilegală, în măsura în care a fost adoptată în baza decretului nr. 223/1974, care nu respecta Constituția în vigoare la acea vreme. Instanța a concluzionat că hotărârea respectivă nu a putut transfera dreptul de proprietate asupra bunului în favoarea statului. Cu toate acestea, a respins cererea privind anularea contractului de vânzare, pe motiv că cumpărătorii au fost de bună credință în momentul încheierii acestuia.

10. Prin hotărârea judecătorească din data de 7 iunie 2002, Tribunalul București a admis apelul cumpărătorilor ; acesta a respins cererea privind retrocedarea bunului, dar a menținut totuși celelalte dispoziții ale sentinței contestate. Această hotărâre a fost confirmată, în urma recursului reclamanților, prin decizia din data de 23 aprilie 2003 a Curții de Apel București.

11. La data de 5 iulie 2001, reclamanții au cerut Primăriei retrocedarea bunului în baza legii nr. 10/2001, dar nu au primit niciun răspuns.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE PERTINENTE

12. Prevederile legale și jurisprudența interne pertinente sunt descrise în Hotărârile *Brumărescu împotriva României* ([GC], nr. 28342/95, CEDH 1999-VII, pag. 250-256, paragrafele 31-33), *Străin și alții împotriva României* (nr. 57001/00, CEDH 2005-VII, paragrafele 19-26), *Păduraru împotriva României* (nr. 63252/00, paragrafele

38-53, 1 decembrie 2005) și *Tudor împotriva României* (nr. 29035/05, paragrafele 15-20, 17 ianuarie 2008).

ÎN DREPT

I. Asupra pretensei încălcări a [art. 1](#) din Protocolul nr. 1 la Convenție

13. Reclamanții se plâng de o atingere adusă dreptului la respectarea bunurilor lor din cauza vânzării bunului respectiv și refuzului instanțelor naționale de a anula această vânzare, în ciuda faptului că au recunoscut caracterul nelegal al naționalizării. Ei invocă art. 1 din Protocolul nr. 1 care prevede următoarele:

"Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor."

A. Asupra admisibilității

14. Guvernul invocă excepția de incompatibilitate *ratione materiae* a acestei plângeri ; el consideră într-adevăr că reclamanții nu dispuneau de un bun în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1, în măsura în care Judecătoria București a recunoscut nelegalitatea naționalizării în motivele sentinței pronunțate la data de 19 noiembrie 2001 și nu în dispozitivul acesteia. În dreptul român, numai dispozitivul unei hotărâri judecătorești beneficiază de autoritate de lucru judecat. El concluzionează că sentința respectivă nu ar putea conferi reclamanților o speranță legitimă în privința retrocedării bunului. În opinia Guvernului, situația reclamanților în prezenta cauză era similară celei a reclamanților din

cauza *Pentia și Pentia împotriva României* (Hotărârea nr. 57539/00, 23 martie 2006), care nu erau decât simpli solicitanți ai retrocedării bunului lor.

15. Reclamanții contestă argumentele Guvernului și consideră că dispuneau de un bun, deoarece sentința din data de 19 noiembrie 2001 a considerat naționalizarea nelegală. Or această constatare nu a fost anulată în cadrul căilor de atac. Potrivit reclamanților, ei se află în aceeași situație cu a reclamanților în cauza *Străin și alții* citată anterior.

16. Curtea consideră că excepția Guvernului este strâns legată de esența plângerii pe care reclamanții o întemeiază pe art. 1 din Protocolul nr. 1 și deci că trebuie alăturată fondului. Mai mult, ea constată că această plângere nu este în mod manifest neîntemeiată în sensul [art. 35](#) alin. 3 din Convenție și că nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. O declară deci admisibilă.

B. Asupra fondului

17. Guvernul acordă o importanță deosebită prevederilor Legii nr. 10/2001, modificate de legea nr. 247/2005, având drept obiect accelerarea procedurii de restrocedare a bunurilor naționalizate și, în cazul în care această restrocedare se dovedește a fi imposibilă, acordarea unei despăgubiri constând în acordarea de titluri de participare în calitate de acționari la un organism colectiv de valori mobiliare (*Proprietatea*), organizat sub forma unei societăți pe acțiuni. În opinia Guvernului, reparația prevăzută de legislația română răspunde cerințelor jurisprudenței Curții.

18. Reclamanții evidențiază că nu au primit nicio despăgubire în temeiul legii nr. 10/2001 și că oricum organismul *Proprietatea* nu funcționează astăzi efectiv.

19. Curtea observă că Judecătoria București a constatat nelegalitatea naționalizării bunului în sentința sa din data de 19 noiembrie 2001. Ea consideră prin urmare că această constatare a nelegalității, care de altfel nu a fost negată de o instanță superioară, are drept efect recunoașterea, indirect și cu efect retroactiv, dreptului de proprietate al reclamanților asupra acestui bun. În plus, Curtea constată că acest drept nu era revocabil și nu a fost nici contestat nici infirmat până astăzi (a se vedea printre multe altele *Străin și alții* citată anterior, paragraful 38 ; *Sebastian Taub împotriva României*, nr. 58612/00, paragraful 37, 12 octombrie 2006; *Gabriel împotriva României*, nr. 35951/02, paragrafele 25-26, 8 martie 2007 ; *Aldea împotriva României*, nr. 36992/03, paragraful 24, 24 ianuarie 2008). Pe baza celor de mai sus, Curtea consideră că argumentul Guvernului potrivit căruia nelegalitatea naționalizării nu a fost reținută decât în motivele sentinței în discuție, nu poate justifica o abordare diferită în cazul în speță.

20. Contrar Guvernului, Curtea consideră că prezenta cauză este diferită de cauza *Pentia și Pentia* citată anterior, în măsura în care în această ultimă cauză instanțele naționale au concluzionat că naționalizarea bunului era conformă legii, în timp ce în speță au reținut nelegalitatea deciziei de naționalizare.

21. Prin urmare Curtea consideră că reclamanții aveau un bun în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1.

22. Ea reamintește că a soluționat de mai multe ori cauze ce au ridicat probleme similare celor din cauza în speță și că a constatat încălcarea [art. 1](#) din Protocolul nr. 1 la Convenție (a se vedea între altele *Porteanu împotriva României*, nr. 4596/03, paragrafele 32-35, 16 februarie 2006). Ea reafirmă în special că, în contextul legislativ românesc de reglementare a acțiunilor în revendicare imobiliare și a restituirii bunurilor naționalizate

de regimul comunist, vânzarea de către stat a unui bun al altuia unor terți de bună credință, chiar și atunci când este anterioară confirmării definitive în justiție a dreptului de proprietate al altuia, reprezintă o privare de bun (*Porteanu* citată anterior, paragraful 32). O asemenea privare, combinată cu lipsa totală a despăgubirii, este contrară [art. 1](#) din Protocolul nr. 1 (*Străin* citată anterior, paragrafele 39, 43 și 59). În plus, nici Legea nr. 10/2001, nici Legea nr. 247/2005 de modificare a acesteia nu iau în calcul prejudiciul suferit datorită lipsei prelungite a despăgubirii persoanelor care, la fel ca reclamanții, au fost private de bunurile lor (*Porteanu* citată anterior, paragraful 34).

23. După ce a examinat toate elementele ce i-au fost prezentate, Curtea consideră că Guvernul nu a expus nicio faptă și niciun argument care ar putea conduce la o concluzie diferită în cazul prezent.

24. Ținând cont de jurisprudența sa în materie, Curtea consideră că în cazul în speță încălcarea dreptului de proprietate al reclamanților asupra bunului lor, combinată cu lipsa totală a despăgubirii, i-au făcut să sufere o sarcină disproporționată și excesivă, incompatibilă cu dreptul la respectarea bunurilor lor garantat de [articolul 1](#) din Protocolul nr. 1.

25. Prin urmare, Curtea respinge excepția Guvernului și concluzionează că a avut loc încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1.

II. Asupra pretensei încălcări a [art. 6](#) alin. 1 din Convenție

26. În temeiul art. 6 alin. 1 din Convenție reclamanții se plâng de inechitatea procedurii, pe motiv că instanțele naționale nu au ținut cont de probele aflate la dosar.

27. Pe baza elementelor aflate în posesia sa și în măsura în care este competentă să analizeze acuzațiile formulate, Curtea nu a constatat nicio încălcare a drepturilor garantate de art. 6 alin. 1 din Convenție.

28. Reiese că acest capăt de cerere trebuie respins nefiind în mod manifest neîntemeiat, în sensul art. 35 alin. 3 și 4 din Convenție.

III. Asupra aplicării [art. 41](#) din Convenție

29. În conformitate cu art. 41 din Convenție,

"În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă."

A. Prejudiciu

30. Reclamanții solicită, cu titlu de prejudiciu material pe care l-ar fi suferit, retrocedarea bunului în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii Curții. În caz de nerestituire, ei cer valoarea de piață a bunului, pe care îl estimează la 1.047.500 euro. Ei prezintă în acest sens la dosar două scrisori din partea a două agenții imobiliare datate 4 și 6 mai 2007. Potrivit primei scrisori, prețul bunului respectiv poate varia între 800.000 euro și 1.000.000 euro. Potrivit celei de a doua scrisori, valoarea sa se ridică la 1.195.000 euro.

31. Reclamanții solicită de asemenea reparația prejudiciului provocat de nebeneficierea de bun timp de zece ani. Ei cer cu acest titlu 225.000 euro, sumă pe care o calculează pornind de la cele două evaluări susmenționate, potrivit cărora chiria lunară pentru bun se situează între 1.500 euro și 2.000 euro.

32. Reclamantii solicită de asemenea 10.000 euro pentru prejudiciul moral pe care l-ar fi suferit datorită privării de bunul lor, care le-ar fi cauzat un prejudiciu diferit de cel ce decurge din însușirea bunului de către stat. În cazul în care Curtea nu va ține cont de prejudiciul material rezultat din privarea de bun începând cu anul 1996, ei solicită 150.000 euro cu titlu de prejudiciu moral.

33. Guvernul reamintește că contractul de vânzare se referea la casa și terenul în suprafață de 164 m² situat sub aceasta, în timp ce în cele două scrisori agențiile imobiliare au luat în calcul suprafața totală a terenului. Oricum, statul consideră că aceste scrisori nu sunt relevante în speță și că redactarea lor este prea vagă, în măsura în care nu conține nicio mențiune la starea bunului.

34. Guvernul prezintă un raport de expertiză datat iunie 2007 potrivit căruia valoarea de piață a casei și a terenului situat sub aceasta se ridică la 526.707 euro.

35. El evidențiază de asemenea că reclamanta a primit 70.000 lei vechi românești (ROL) în anul 1983 pentru cota-parte din bunul său (paragraful 5 de mai sus), sumă care trebuie apreciată în lumina contextului existent în România sub regimul comunist.

36. Guvernul estimează de altfel că acordarea unei sume pentru chiriile neîncasate ar dovânda un caracter speculativ.

37. În ceea ce privește prejudiciul moral invocat, Guvernul consideră că suma cerută cu acest titlu este excesivă, ținând cont de jurisprudența Curții.

38. Drept răspuns, prin scrisoarea datată 28 februarie 2008, reclamantii insistă asupra retrocedării întregului bun imobiliar. Ei consideră de asemenea că expertiza prezentată de Guvern nu ține cont de tot terenul, și anume 220 m², nici de prețul real al terenului.

39. Curtea observă că reclamanții erau proprietarii întregului bun, a cărui naționalizare a fost recunoscută drept nelegală.

40. În circumstanțele speței, Curtea consideră că retrocedarea bunului imobiliar situat la București, în str. Alexandru Donici nr. 31, sector 2, compus dintr-o casă și din terenul aferent de 220 m², ar repune reclamanții pe cât posibil într-o situație echivalentă cu cea în care s-ar fi aflat dacă cerințele art. 1 din Protocolul nr. 1 nu ar fi fost încălcate.

41. Dacă statul pârât nu va proceda la o asemenea retrocedare în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a prezentei hotărâri, Curtea decide că Guvernul va trebui să plătească reclamanților, pentru prejudiciul material, o sumă corespunzătoare valorii actuale a bunului.

42. În ceea ce privește stabilirea valorii bunului, Curtea relevă diferența importantă care există între sumele prezentate de părți. Ținând cont de informațiile de care dispune asupra prețului pieții imobiliare locale și de probele prezentate de părți, inclusiv de faptul că reclamanta a primit o despăgubire pentru cota-parte din bunul său, Curtea estimează valoarea de piață actuală a acestuia la 595.000 euro.

43. În ceea ce privește suma cerută pentru nebeneficierea de bun, Curtea reamintește că nu poate face speculații asupra posibilității și randamentului unei închirieri a bunului respectiv (*Buzatu împotriva României* (satisfacție echitabilă), nr. 34642/97, paragraful 18, 27 ianuarie 2005) și că a dispus, drept reparație în temeiul art. 41 din Convenție, retrocedarea bunului. Prin urmare, nu va alocă nicio sumă cu acest titlu, dar va ține totuși cont de privarea de proprietate suferită de reclamanți cu prilejul reparației prejudiciului moral.

44. În ceea ce privește cererea reclamanților cu titlu de prejudiciu moral, Curtea consideră că elementele în cauză au provocat neplăceri și incertitudini, pentru care suma de 2.000 euro reprezintă o reparație echitabilă a prejudiciului suferit.

B. Costuri și cheltuieli

45. Reclamanții solicită 6.240 euro cu titlu de cheltuieli, din care 2.000 euro pentru procedura internă, 3.400 pentru procedura în fața Curții și 840 euro pentru cheltuielile de transport.

46. Ei prezintă în acest sens patru contracte de asistență juridică încheiate cu un cabinet de avocatură în perioada 27 ianuarie 2000 – 25 ianuarie 2002 pentru suma totală de 1.250 lei noi românești (RON), precum și o chitanță din data de 11 mai 2007, care atestă plata sumei de 1.300 RON în beneficiul av. V.M. cu titlu de onorarii avocațesți pentru « urmărirea procedurii în fața Curții privind aspectele de drept român ». Ei prezintă de asemenea o factură din data de 14 mai 2007 eliberată de av. C.P. pentru onorariile de 3.000 euro privind procedura în fața Curții.

47. În ceea ce privește cheltuielile de transport cerute, ei subliniază că reclamanta a fost « constrânsă să se deplaseze o dată în România pentru a urmări dosarul » și prezintă o chitanță din data de 6 iunie 2006 pentru suma de 849 franci elvețieni (CHF).

48. Guvernul consideră la rândul său că suma cerută cu titlu de onorarii privind procedura în fața Curții este excesivă, ținând cont de gradul de complexitate relativ redus al prezentei cauze, care urmează o jurisprudență bine stabilită. El citează în acest sens cauza *Horia Jean Ionescu împotriva României*, nr. 11116/02, paragraful 46, 31 mai 2007.

49. În ceea ce privește suma cerută pentru cheltuielile suportate la nivel național, el remarcă faptul că reclamanții nu au prezentat acte doveditoare decât pentru suma maximă de 512 euro.

50. În ceea ce privește cheltuielile de transport, Guvernul estimează că suma de 840 CHF ce figurează pe chitanța prezentată de reclamanți reprezintă echivalentul sumei de 540 euro.

51. El concluzionează că sumele cerute de reclamanți cu titlu de cheltuieli nu sunt decât parțial dovedite.

52. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor decât în măsura în care se stabilește realitatea, necesitatea și caracterul rezonabil al cuantumului lor. În cauză, ținând cont de criteriile susmenționate, de actele doveditoare prezentate de reclamanți, precum și de gradul de complexitate relativ redus al prezentei cauze, Curtea consideră rezonabil să aloce reclamanților 3.000 euro, pentru toate cheltuielile reunite.

C. Majorări de întârziere

53. Curtea hotărăște să aplice majorările de întârziere echivalente cu rata dobânzii pentru facilitatea de credit marginal practică de Banca Centrală Europeană, la care se vor adăuga trei puncte marginale.

PENTRU ACESTE MOTIVE,

CURTEA,

ÎN UNANIMITATE:

1. alături fondului excepția preliminară a Guvernului întemeiată pe incompatibilitatea ratione materiae și o respinge ;

2. declară cererea admisibilă în ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe art. 1 din Protocolul nr. 1 și inadmisibilă pentru rest ;

3. hotărăște că a avut loc încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1 ;

4. hotărăște :

a) că statul pârât trebuie să restituie reclamanților bunul imobiliar situat în București, în str. Alexandru Donici nr. 31, sector 2, format dintr-o casă și din terenul aferent în suprafață de 220 m², în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 alin. 2 din Convenție ;

b) că în caz de nerestituire statul pârât trebuie să plătească împreună reclamanților, în același termen de trei luni, 595.000 euro (cinci sute nouăzeci și cinci mii euro), la care se va adăuga orice sumă putând fi datorată cu titlu de impozit, pentru prejudiciul material ;

c) că statul pârât trebuie să plătească de asemenea împreună reclamanților, în același termen, sumele următoare :

i) 2.000 euro (două mii euro), la care se va adăuga orice sumă putând fi datorată cu titlu de impozit, pentru prejudiciul moral ;

ii) 3.000 euro (trei mii euro) la care se va adăuga orice sumă putând fi datorată cu titlu de impozit, pentru toate cheltuielile reunite ;

d) că sumele menționate la lit. b) și c) vor fi convertite în moneda statului pârât la cursul de schimb valabil la data plății ;

e) că, începând de la data expirării termenului amintit și până la momentul efectuării plății, suma va fi majorată cu o dobândă simplă, a cărei rată este egală cu

rata dobânzii pentru facilitatea de credit marginal practică de Banca Centrală Europeană, la care se vor adăuga trei puncte procentuale.

5. Respinge cererea de acordare a unei satisfacții echitabile pentru rest.

Întocmită în limba franceză, apoi comunicată în scris, la data de 30 septembrie 2008, în temeiul [art. 77](#) alin. 2 și 3 din Regulament.

Josep Casadevall,

președinte

Stanley Naismith,

grețier adjunct